

Sudenkorento- (Odonata) ja päiväkorento- (Ephemerida) havaintoja Isostakyröstä (EP)

PEKKA LÄHDESMÄKI

Yliopiston biokemian laitos, Oulu

LÄHDESMÄKI, P. 1970. Sudenkorento- (Odonata) ja päiväkorento- (Ephemerida) havaintoja Isostakyröstä (EP). — *Ann. Ent. Fenn.* 36, 167 – 171.

The article concerns dragonflies and ephemerids collected in Isokyrö commune in the summers of 1955, 1956, 1961 and 1963. Three (*Coenagrion pulchellum* Lind, *Aeschna coerulea* Ström, *Leucorrhinia caudalis* Charp.) of the 28 dragonflies found and five (*Caenis horarie* (L.), *Leptophlebia vespertina* (L.), *Centroptilum luteolum* (Müll.), *Cloëon simile* Etn., *Baetis bioculatus* (L.)) of the 9 ephemerids found have not previously been recorded in South Ostrobothnia.

Seuraavat sudenkorento- ja päiväkorento- havainnot olen merkinnyt muistiin Isostakyröstä kesinä 1955, 1956, 1961 ja 1963. Keräilykohteet voidaan ryhmitellä pääasiallisesti seuraavasti (paikannimistö peruskartan 1:20000 lehtien 124412, 133307 ja 133308 mukainen):

1. Kyrönjoki välillä Napue—Tervajoki.
 2. Lehmäjoki, alajuoksu. Matala, hitaasti virtaava puro, jonka vesi on sangen humuspitoista. Vesikasvillisuus (kortetta, ulpukkaa ja purovitaa) joessa on runsasta.
 3. Tervajoki. Joen alajuoksu Tervanevalta lähtien. Edellistä vähävetisempi, runsaasti umpeenkasvanut puro, joka on osittain sorapohjainen. — Nytemmin (1970) Tervajoki on suurimmaksi osaksi koonneesti ruopattu suureksi laskuojaksi, jolloin sen luonnonpurolle ominaiset piirteet ovat tyystin hävinneet.

4. Allikoita Ikolan ja Hevonkosken kylissä Kyrönjoen ja Tervanevan välissä. Nämä lukuisat peltojen keskellä sijaitsevat saviallikot ovat syntyneet vanhojen maanparannustöiden ansiosta. Aiemmin nostettiin turpepitoisille maille yleisesti savea maan kolloidominaisuuksia parantamaan. Nämä kaksi-kolmekin metriä syvät savikuopat jäivät sellaisinaan peltosarkojen keskelle. Niihin valui ajan myötä veden mukana ympäröiviltä pelloilta kalkkia ja lannoitteita, jolloin niistä muodostui erittäin eutrofisia vesihautoja. Lukuisat vesikasvit (*Potamogeton*- ja *Sparganium*-lajit, *Typha latifolia*, *Iris pseudacorus*, *Lemna minor*, *Spirodela polyrrhiza*, lumme, ulpukka, *Hippuris vulgaris*, jopa *Hydrocharis morsus-ranae* ym.) löysivät niistä Etelä-Pohjanmaan vähävesistöisellä lakeudella kasvupaikan.

Nämä eutrofiset allikot muodostuivat vesihyönteisten keräilijöille todelliseksi pikku keitaiksi. Nytemmin peltojen salaajituksen aikana nämä allikot pyritään peittämään. Toisaalta uusia allikoita ei enää synny, kun pelkällä maan kalkituksella päästään helpommin maan parantumiseen, eikä soita enää kuivata pelloiksi juuri lainkaan. Etelä-Pohjanmaan luonto on hyvää vauhtia menettämässä erään pienen mutta faunistisessa mielessä mielenkiintoisen erikoispiirteet.

5. Tervaneva, suo-ojia. 1960-luvulla Tervaneva on ojituksella suurimmaksi osaksi kuivattu. Aiemmin siellä oli vanhojen, suurten ojen osittaisesta tukkeutumisesta syntyneitä, satoja metrejä pitkiä kanavamaisia allikoita.

6. Kotilampi Orisbergissä.

Sudenkorentojen lajimääritys on suoritettu VALLEN (1952) ja päiväkorentojen ARON (1928) ja KLAPÄLEKIN (1961) mukaan.

Odonata

(nimistö on VALLEN 1952 mukainen)

Calopteryx virgo L.

Kesällä 1955 Lehmäjoen rannalta Vaissalon kohdalta (R. Hietala) ja Orisbergin Kotilammien rannasta (P. Virtanen). Itse tapasin lajin 30. VI. 1961 Lehmäjoen rannalta Isonkyrön kirkon kohdalta. VALLEN (1952) mukaan maassamme yleinen ja levinnyt perä-Lappiin saakka.

C. splendens Harr.

30. VI. 1961 tapasin yllätyksekseni tämänkin lajin Lehmäjoen rannalta Tuhkanjoen suulta. PAJUNEN (1957) on tavannut lajin Keuruulta ja DOMANDER (1936) Haapavedeltä. VALLEN mukaan ovat Oulainen ja Kajaani lajin pohjoisimmat löytöpaikat.

Lestes dryas Kirby

Kesäkuun lopulla 1961 sain tämän lajin Ikolasta Kurjenpuron varrelta *Lestes sponsa*-yksilöiden joukosta. OKSALAN (1947) mukaan tavattu Jyväskylässä sekä VALLEN (1936) mukaan Vaasassa. Suhteellisen yleinen Lounais-Hämeessä (PAJUNEN ja BRANDER 1963). Pohjoisissa tavattu Rovaniemellä (VALLE 1952). Laji on VALLEN mukaan luonteenomainen pienten saviallikoiden laji.

L. sponsa Hansem.

11. VII. 1956 Ikolasta Kyrönjoen rannalta sekä Lehmäjoen suupuolesta, kesäkuussa 1961 usealla allikolla Ikolassa sekä Kurjenpuron varrella ja Tervajoen työrräällä Ikolassa. Lisäksi heinäkuun lopulla 1963 Orisbergin Kotilammien rannalta. Laji on yleinen Rovaniemen tasalle saakka (VALLE).

Platynemis pennipes Pall.

Tämä laji saatiin 23. VI. 1956 Kyrönjoen rannasta Hypjänskosken yläpuolella olevalta suvannolta Ikolassa. PAJUNEN mainitsee sen Keuruulta, DOMANDER Haapavedeltä ja VALLE (1952) aina Kemistä saakka. VALLEN mukaan laji näyttää suosivan saviperäisiä maita.

Enallagma cyathigerum Charp.

Tämä laji osoittautui kesä-heinäkuussa 1963 verraten yleiseksi, kun sitä saatiin Kyrönjoen rannasta Ikolassa ja Hevonkoskella ja Orisbergin Kotilammilta, vieläpä eräältä allikolta Ikolan Vallilla. VALLEN (1952) mukaan maassamme yleinen ja levinnyt koko aluellemme. VALLEN (1936) mukaan tavattu mm. Vaasassa.

Coenagrion armatum (*Agrion armatum*) Charp.

♀-yksilö saatiin 29. VI. 1963 Ikolasta Kyrönjoen rannalta yhdessä *Erythromma najas*-lajin kanssa sekä toinen yksilö myöhemmin samana päivänä Ikolasta Kurjenpuron lähetyviltä erään suurehkon allikon partaalta. VALLEN (1952) mukaan levinnyt harvinaisena Simoon ja Kuopioon asti. PAJUNEN (1957) mainitsee sen Keuruulta. Kuuluu myös Lounais-Hämeen faunaan (PAJUNEN ja BRANDER 1963).

C. (A.) pulchellum v.d. Lind

6. VII. 1955 Ikolasta Kyrönjoen rannalta Hypjänskoskelta sekä 3. VIII. 1956 Orisbergin Kotilammilta.

VALLEN mukaan ei tavattu ennen Etelä-Pohjanmaalta, mutta on levinnyt Kemiin saakka. PAJUNEN mainitsee sen Keuruulta.

C. (A.) concinnum Johanss.

Tätä lajia saatiin useista suo-ojista Ikolan Tervanevalta kesä-heinäkuun vaihteessa 1963. Lisäksi yksi aikaisemmin talteen otettu *A. hastulatum* osoittautui täksi lajiksi (10. VII. 1956 Tervajoen rannalta Hevonkoskelta). VALLEN mukaan levinnyt harvinaisena koko Suomeen.

C. (A.) hastulatum Charp.

Yleinen, tavattu kaikilla alussa mainituilla keräilyalueilla: 11. VI. 1955 Ikola, Valli ja Kyrönjoen ranta, 10. VII. 1956 Tervaneva ja Tervajoki, 3. VIII. 1956 Kotilampi ja 8. VIII. 1956 Lehmäjoki. Toukka 5. VII. 1956 Ikolan Vallilta. Yleinen koko Suomessa.

C. (A.) vernale Hag.

Tämä laji saatiin kesäkuun lopulla 1961 Ikolan Vanhaltakydöltä eräältä suurelta allikolta sekä Tervanevan suo-ojista (jälkimmäinen määritys tarkistamaton). Levinnyt harvinaisena koko maahan (VALLE). OKSALA (1947) mainitsee sen Jyväskylästä.

Erythromma najas Hansem.

Saatiin 29. VI. 1963 Ikolasta Kyrönjoen rannalta ja lisäksi heinäkuun lopulla 1963 Kotilammin rannalta Orisbergistä. PAJUNEN mainitsee lajin Keuruulta ja DOMANDER Haapavedeltä sekä VALLE Rovaniemeltä asti.

Pyrrhosoma nymphula Sulz.

Tavattu ainoan kerran 30. VII. 1956 Ikolan Tervanevalta suuren suo-ojan partaalta. PAJUNEN mainitsee sen Keuruulta, DOMANDER Haapavedeltä ja Kemijärveltä (TOMANTERÄ 1943).

Aeschna coerulea Ström

Lajin saatiin 15. VII. 1956 Tervanevalta Ventälästä. Kesäkuun lopulla 1961 laji tavattiin Kotilammin läheiseltä suolta Orisbergissä. VALLE ei mainitse lajia Etelä-Pohjanmaalta, mutta se on levinnyt koko maahan.

Ae. subarctica Walk. ssp. *elisabethae* Djak.

Saatiin 1. VII. 1961 Ikolan Tervanevalta suuren suo-ojan lähetyviltä. VALLEN mukaan levinnyt paikoitellen yleisenä perä-Lappiin saakka. Tavattu mm. Keuruulla (PAJUNEN) ja Haapavedellä (DOMANDER).

Ae. juncea L.

Tavattu 11. VII. 1956 Ikolassa Kullasmäen reunassa ja Lehmäjoen rannassa Ruusupurolla sekä kesällä 1961

Tervanevan ja Tervajoen välisillä pelloilla. Yleinen koko maassa.

Ae. grandis L.

Tavattu kaikilla keräilyalueilla: 8. VII. 1955 Ikolan Vallilla ja Kyrönjoen rannalla, 10. VII. 1956 Tervanevalla ja Tervajoen lähetyvillä, 3. VIII. 1956 Orisbergissä ja 8. VIII. 1956 Lehmäjoen varrella. Hyvin yleinen koko alueellamme.

Comphus vulgatissimus L.

Laji on tavattu Ikolassa Kyrönjoen rannalla 30. VI. 1955 sekä myös kesäkuussa 1961. Toukka Kyrönjoen rannasta 14. VI. 1956. Laji on tavattu Haapavedellä (DOMANDER) ja Jyväskylässä (OKSALA 1947) pohjoisina maassamme.

Cordulegaster annulatus Latr.

Tämä komea laji saatiin 1. VII. 1961 Tervajoen sillan alta Hevonkoskelta. Tervajoki on tällä kohdalla sora- ja kivipohjainen. Laji mainitaan Keuruulta (PAJUNEN) ja VALLEN mukaan Kalajoen—Kuhmon linjalta asti.

Somatochlora metallica v.d. Lind

Tavattu Isossakyrössä vain jokien partailla: 8. VII. 1956 Kyrönjoki ja Lehmäjoki, 11. VII. 1956 Tervajoki Tervanevan lähetyvillä. Toukka 27. VI. 1956 Tervajosta. Yleinen koko maassa.

Cordulia aenea L.

8. VII. 1956 Kyrönjoen rannalta Ikolasta, kesäkuun lopulla 1961 Orisbergin Kotilammista sekä kesäkuun lopulla 1963 Kyrönjoen rannalta Vanhankirkon lahdelta sekä Lehmäjoen suupuolelta. Yleinen etelä-Lappiin saakka (VALLE).

Libellula quadrimaculata L.

Tämä laji on tavattu vain Kotilammin rannalla Orisbergissä kesällä 1955 (P. Virtanen), vaikka sen sanotaankin olevan maamme yleisimpiä sudenkorentoja (VALLE) ja levinneen etelä-Lappiin saakka.

Sympetrum vulgatum L.

Tätä lajia pyydettiin syyskuun alussa 1963 usean allikon lähetyviltä Ikolassa ja Hevonkoskella sekä myös Kyrönjoen rannasta Palhojaisten Myllykoskella. Kesällä 1955 otettu koululaisten hyönteiskokoelmaan Orisbergin Kotilammilta (P. Virtanen). Mainitaan Lounais-Hämeestä (PAJUNEN ja BRANDER 1963), Vaasasta (VALLE 1936) ja pohjoisina Ylitorniolta (VALLE 1952).

S. flaveolum L.

8. VII. 1955 Ikola, Kurjenpuro, 3. VIII. 1956 Orisberg, 7. VIII. 1956 Tervajoki ja Tervaneva. Levinnyt

Kemiin ja Pudasjärvelle asti ollen länsiosissa aluetta yleinen (VALLE).

S. danae Sulz.

Tavattu kaikilta keräilyalueilta: 20. VII. 1955 Ikola, Tervaneva ja Hevonkoski, Karjaneva, elokuussa 1955 Ikolan Vallilla ja Tervajoen rannoilla, heinäkuun lopulla 1963 Lehmäjoella, Kyrönjoen rannalla sekä Orisbergin Kotilammilla. Toukka 14. VII. 1956 Ikolan Unikydyltä erästä allikosta. Hyvin yleisenä levinnyt Lapin eteläosiin saakka.

Leucorrhinia caudalis Charp.

29. VI. 1963 tavattiin yksi yksilö tätä lajia Ikolasta Hypäjängöksen alapuolelta joen suvannolta. VALLE (1952) ei mainitse lajia Etelä-Pohjanmaalta, mutta se on levinnyt Keski-Pohjanmaalle ja Kainuuseen asti.

L. dubia v.d. Lind

Yleinen ympäri pitäjää: 10. VII. 1955 Ikola, Valli ja Tervajoki, 10. VII. 1956 Tervanevan suo-ojat, 3. VIII. 1956 Orisbergin Kotilampi, 8. VIII. 1956 Kyrönjoen rannalla ja Lehmäjoen suupuolella. Yleinen koko maassa.

L. rubicunda L.

Yhtä yleinen kuin edellinen laji: 8. VII. 1956 Kyrönjoen ja Lehmäjoen rannalla, 3. VIII. 1956 Orisbergissä, kesäkuun lopulla 1961 Ikolan Vallilla ja Lapinluhdalla sekä Tervanevan Ankkurilahdessa. Yleinen koko maassa.

Ephemera

(nimistö MACANIN 1961 mukainen)

Ephemera vulgata L.

6. VII. 1956 Kyrönjoen rannalta sarakasvien joukosta, 10. VII. 1956 suuri parvi Tervajoen rannalla Ikolassa, 30. VII. 1956 Tervanevalla suo-ojan yläpuolella sekä eräällä allikolla Ikolan Vanhallakydöllä, kesäkuussa 1961 runsaasti Ikolassa Kyrönjoen rannalla. Toukka 4. VII. 1956 Ikolasta Kurjenpurosta. Yleinen koko maassa. TIENSUU (1939) mainitsee lajin saadun Ylistarosta.

Caenis horaria (L.)

Muutama yksilö 5. VIII. 1956 Ikolan Vallilla suuressa *Cloëon simile*-parvessa. Kesäkuun lopulla 1961 myös Orisbergin Kotilammien pinnalla. Esiintyy paikoittain koko maassa, mutta TIENSUU ja SAARISTO (1966) eivät mainitse sitä Etelä-Pohjanmaalta.

Ephemerella ignita (Poda)

Saatiin 3. VIII. 1956 Orisbergin Kotilammien rannalta *Iriksen* lehdeltä. Heinäkuun alussa 1961 Ikolassa Kyrön-

joen rannalla. Yleinen koko maassa ja saatu TIENSUUN mukaan myös Ylistarosta.

Heptagenia sulphurea (Müll.)

Tämän lajin ainoa edustaja saatiin Hypäjängöksen alapuolelta Kyrönjoesta 28. VI. 1956 suuresta *Baëtis bioculatus*-parvesta. Laji on yleinen koko maassa ja mainitaan myös Ylistarosta (TIENSUU).

Leptophlebia vespertina (L.)

Suuri parvi Kyrönjoen rantatöyräällä Ikolassa 6. VII. 1956. Levinnyt koko maahan, mutta TIENSUU ei mainitse sitä Etelä-Pohjanmaalta.

Siphonurus linneanus (Etn.)

Sangen yleinen Isossakyrössä: Kyrönjoessa Vanhankirkon lahden särkällä ja Lehmäjoen suupuolella runsaasti 8. VII. 1956. Lisäksi heinäkuun alussa 1961 runsaasti Ikolan Klumpunalustalla eräällä suurella allikolla. Yleinen koko maassa, mainitaan myös Ylistarosta (TIENSUU).

Centroptilum luteolum (Müll.)

Laji saatiin eräältä allikolta Ikolasta Kiikanmäen rannasta 30. VII. 1956 sekä Ikolasta Kyrönjoen ranta-saraikosta 8. VIII. 1956. TIENSUUN mukaan levinnyt koko maahan, mutta puuttuu Etelä-Pohjanmaalta. BAGGE (1965) mainitsee sen Utsjoelta asti.

Cloëon simile Etn.

Tätä lajia oli suurin parvin Ikolan Vallilla muutamien allikoiden vaiheilla 5. VIII. 1956. Esiintyy etelä- ja keski-Suomessa, mutta puuttuu Etelä-Pohjanmaalta (TIENSUU).

Baëtis bioculatus (L.)

Tämä laji saatiin Kyrönjoesta Hypäjängöksen alapuolelta 28. VI. 1956. Samassa paikassa myös heinäkuun alussa 1961. TIENSUUN mukaan levinnyt Pohjois-Pohjanmaalle saakka, mutta ei Etelä-Pohjanmaalla.

Tässä mainituista sudenkorentolajeista on kolme lajia Etelä-Pohjanmaan maakunnalle uusia (*Coenagrion pulchellum*, *Aeschna coerulea* ja *Leucorrhinia caudalis*). Isostakyröstä tavattiin yhteensä 28 lajia. Vertailun vuoksi mainittakoon, että HIRVENOJA (1964) mainitsee 17 lajia Riihimäeltä, PAJUNEN (1957) 31 lajia Keuruulta, OKSALA (1947) 36 lajia Jyväskylästä sekä DOMANDER (1936) 24 lajia Haapavedeltä ja 17 lajia Kemijärveltä (TOMANTERÄ 1943). Lounais-

Hämeen faunaan kuuluu 31 lajia (PAJUNEN ja BRANDER 1963).

Tavatuista 9 päiväkorentolajista on Etelä-Pohjanmaalle uusia 5 (*Caenis horaria*, *Leptophlebia vespertina*, *Centroptilum luteolum*, *Cloëon simile* ja *Baëtis bioculatus*). ARO (1928) ei mainitse yhtään lajia Etelä-Pohjanmaalta, TIENSUU (1939) sen sijaan jo 5 lajia. Riihimäellä esiintyy 13 lajia HIRVENOJA 1964) ja Utsjoella 12 lajia (BAGGE 1965).

Kirjallisuutta

- ARO, J. E. 1928. Suomen päiväkorennoiset (Ephemeroptera). — Vanamon kirjoja N:o 27. 68 s. Helsinki.
- BAGGE, P. 1965. Observations on some mayfly and stonefly nymphs (Ephemeroptera and Plecoptera) in Utsjoki, Finnish Lapland. — Ann. Ent. Fenn. 31, 102 – 108.
- DOMANDER, E. A. 1936. Haapaveden sudenkorennoiset. — Turun Yliopiston Julkaisuja. A, IV (4), 1 – 27.
- HIRVENOJA, M. 1964. Studien über die Wasserinsekten in Riihimäki (Südfinnland). IV. Ephemeroptera, Odonata, Hemiptera, Lepidoptera und Coleoptera. — Ann. Ent. Fenn. 30, 65 – 93.
- KLAPÁLEK, FR. 1961. Ephemeroptera, Eintagsfliegen. Die Süßwasserfauna Deutschlands, eine Exkursionsfauna (herausgegeben von A. Brauer). 8, 1 – 32. Weinheim.
- MACAN, T. T. 1961. A key to the nymphs of the British species of Ephemeroptera. — Freshw. Biol. Assoc., Scient. Publ. 20, 64 s. Westmorland.
- OKSALA, T. 1947. Jyväskylän seudun sudenkorennot. — Ann. Ent. Fenn. 13, 126 – 131.
- PAJUNEN, V. I. 1957. Tietoja Keuruun (PH) sudenkorennoista. — Ann. Ent. Fenn. 23, 98 – 101.
- PAJUNEN, V. I. & BRANDER, T. 1963. Lounais-Hämeen sudenkorennoista, Odonata. — Lounais-Hämeen Luonto 14, 86 – 88.
- SAARISTO, M. 1966. Revision of the Finnish species of the genus *Caenis* Steph. (Ephemeroptera). — Ann. Ent. Fenn. 32, 68 – 87.
- TIENSUU, L. 1939. A survey of the distribution of mayflies (Ephemeroptera) in Finland. — Ann. Ent. Fenn. 5, 97 – 124.
- TOMANTERÄ (DOMANDER), E. A. 1943. Kemijärven sudenkorennot. — Ann. Zool., Soc. Zool. Bot. Fenn. »Vanamo» 9 (5), 1 – 20.
- VALLE, K. J. 1936. Eine Übersicht der Libellenverbreitung in Finnland. — Turun Yliopiston Julkaisuja. A, IV (5), 1 – 31.
- 1952. Sudenkorennot, Odonata. Suomen eläimet. — Animalia Fennica 7. 159 s. Helsinki.

Referat

Die obenerwähnte Libellen- und Eintagsfliegenarten wurden während der Sommer 1955, 1956, 1961 und 1963 in Isokyrö gefunden. Von den gefundenen 28 Libellenarten sind drei (*Coenagrion pulchellum*, *Aeschna*

coerulea und *Leucorrhinia caudalis*) und von den 9 Eintagsfliegenarten fünf (*Caenis horaria*, *Leptophlebia vespertina*, *Centroptilum luteolum*, *Cloëon simile* und *Baëtis bioculatus*) neu für die Landschaft von Süd-Pohjanmaa.

Received 28. IX. 1970